

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 261
חשוון תשפ"א

בעירובים השכונתיים שהלחי לא יהיה רחב מאוד, ומ"מ אם הוא רחב ויהיה משוך כלפי חוץ, וממקום החוט ולפנים יהיה פחות מג' או ד' טפחים, לא תהיה בעיה. לפ"ז גם בענייניו בחוט שקשור על ארון בזק, הרי הארון אינו רחב ד' אמות, ומ"מ הקפדנו שהחוט יהיה מעל תחילת הארון, בתוך הג' טפחים הראשונים, ובאופן זה גם לדעת החזו"א אין חשש.

הבדל בין גג המפסיק לבליטה בראש הלחי

הדבר השני שיש להעיר בלחי זהה, שיש בראש הארון מכסה שבוטל, וא"כ הוא מפסיק בין הלחי לבין החוט. מקור הדין הוא מדברי המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ב) שהביא בשם הט"ז שאם יש גג הבולט ומפסיק בין הלחי לחוט, אינו כשר, כי אין עושים צורת הפתח בענין זה, [ויש בזה שני ביאורים א. הגג עוצר את הדין גוד אסיק של הלחי, וא"כ הלחי אינו מגיע עד החוט. ב. בלי דין גוד אסיק, יש חסרון כיון שהגג מכסה על הלחי, אין התיחסות בין הלחי לחוט, בין העמוד למשקוף. וי"א שפסק"מ בזה האם הגג צריך שיעור מסוים, או גם בליטה קטנה פוסלת, ועי' מש"כ בזה בגליון מס' 4].

לפ"ז כשעושים לחי צמוד לקיר ויש בליטה מהקיר שבוטלת יותר ונכנסת מעל הלחי, כפי שאירע לנו בעירוב הנ"ל באותו מקום בצד השני של הפתח, שהחוט היה קשור בגובה, והלחי הוצמד לקיר של החצר, אבל בראש הקיר יש שפה מאבן שיש, כדרך שעושים בראשי הקירות בזמנינו, והיא בולטת כשנים עד ארבעה ס"מ, א"כ יתכן מאוד שהיא חוצצת בין הלחי לחוט.

הרחקת הלחי מהקיר נוחמת הטיש שבוטל

אמנם כאשר הבליטה קטנה, נחלקו פוסקי זמנינו האם היא פוסלת. מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל סבר שאינה פוסלת, אבל מרן הגר"ש אקשיצקי ספח. אבל מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל סבר שגם דבר קטן חוצץ.

ולכן במקרה זה הוספנו מאחורי הלחי דבר שירחיק אותו מהקיר, בשיעור שנהיה בטוחים שהלחי אינו מתחת הבליטה הנ"ל. [ויש להוסיף שבמקום זה הלחי רחוק מהקיר בעיקר בחלקו העליון, ולא בחלקו התחתון, והלחי מתכוּפף מעט לכיוון חלל הפתח, (ניתן להבחין בתמונה בחתיכת קרטון שנמצאת למעלה בין הלחי לקיר). ובכל זאת אין חשש של גג המפסיק מעל חלקו התחתון. והטעם משום שדין גוד אסיק עולה תמיד מראש המחיצה והלחי, וכן התייחסות היא מעל ראשו, לכן מספיק שאין גג המפסיק מראשו. אמנם מדין צוה"פ על גבי י"א שצריך שהחוט ימשיך עד כנגד חלקו התחתון ג"כ, ומ"מ לגבי דין גג המפסיק אין חסרון בזה. ועי' בשעה"צ (סי' שס"ג ס"ק י"א), ועיון בזה ואכמ"ל].

אבל לגבי הארון של בזק לא חששנו לחלק הבולט בראשו. והטעם שאינו דומה, מכאשר הארון עצמו הוא הלחי, יש לומר שהבליטה היא המשך של הלחי, וכביכול יש לחי עם בליטה קטנה [שאינה פתחי שימאין], ואינה גג בפני עצמו, א"כ לא שייך הפסק. משא"כ בצד השני של אותו פתח, שהעמדנו לחי נפרד מהקיר, והקיר בולט בראשו, בגובה מעל הלחי, הרי ודאי שהבליטה אינה חלק מהלחי, לכן היא חוצצת ומפסיקה את התייחסות בין הלחי למשקוף.

גג המפסיק במחיצות הסוכה, ובקיר ובמעקה שבמדרסת

בדין זה נשאלנו בשנה זו גם בנוגע למחיצות הסוכה, מכמה מקומות פנו למוקד העירוב לשאל האם ידוע משהו בדין גג המפסיק לגבי סוכה, משום שמצוי מאוד במרפסות ובגגות שיש קיר בגובה מטר ועליו אבן שפה משיש. ולגבי מחיצה של סוכה אין צריך שהמחיצות יגיעו עד הסכך, אלא אם הן גבוהות י טפחים כשרות, ונחלקו האחרונים האם זה מועיל מדין גוד אסיק, או שיש הגדרה אחרת ואכמ"ל, אבל המשנ"ב (סי' תר"ל ס"ק מ"ג) מסביר את דברי השו"ע דהיינו מדין גוד אסיק, שרואים כאילו המחיצה עולה עד הסכך. והרי במקרים אלו אבן השיש בולטת, א"כ אולי היא מפסיקה ועוצרת את הגוד אסיק, והסוכה אינה כשרה. האם זה דומה לעירובין או שמא יש חילוק בדבר.

והנה בעיקר הדין כשיש גג ממש שבוטל, כגון בשאלה אחרת שהגיעה אלינו בשנה זו, שהיתה סוכה בחצר, והמנוע של המזגנים של השכנים, היה בגובה בין הדפנות לסכך, האם יש פסול של גג המפסיק בסוכה, שאלנו את

העירוב לקפסולה של מרן ראש הישיבה שליט"א

העירוב האחרון שהוקם ע"י מוקד העירוב בשנה הקודמת, שנת תש"פ, היה ביום האחרון בערב ראש השנה. לעירוב הזה היתה יחודיות לעצמה, שהוא נעשה על פי בקשת מרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א, מביתו ברחוב ראב"ד עד היכל הישיבה. מרן שליט"א הגיע לתפילות הימים הנוראים בהיכל הישיבה, וגם בשנה זו תקע מרן את התקיעות של ר"ה, ה' יאריך ימיו ושנותיו. כדי לשמור על בריאותו בתקופה זו של הקורונה, ובפרט בימים אלו שבדאי רבים יבואו לקבל את ברכתו לשנה טובה, ויעמדו ברחוב לפגוש את מרן בדרכו לישיבה, אחרי תקופה ארוכה שלא זכינו להיכנס ולראות את פניו, ויש חשש גדול שיתקרבו אליו באופן שלא יהיה ניתן למנוע את הדבר, לכן החליטו בני הבית לעשות "קפסולה ניידת" כעין חדר על גלגלים, מוקף במחיצות שקופות, והמלווים יובילו את הקפסולה כשמרן הולך בתוכה, וכך האנשים יוכלו לראות את פניו ולהתברך בלי אפשרות להתקרב [ומשמם יעבור למדרגות סגורות שלא יעברו בהם].

כשאמרו את הרעיון למרן שליט"א, הוא התנה שיעשו עירוב מוצמצם ומהודר לרחוב זה לבד, אע"פ שהוא עצמו לא יטלטל, בכל זאת רצה מרן שגם מה שהאחרים מטלטלים עברו יהיה בהידור. בני הבית פנו להגר"ש שליט"א שיתכנן את האפשרויות לעשות עירוב במקום זה, לבדוק היכן הגדרות כשרות, והיכן אפשר לעשות צורת הפתח קלה ומהירה שתעמוד באופן זמני לשבועיים אלו. לאחר בדיקה מדוקדקת ראו בני הבית שיהיה להם קשה מאוד לבצע את התקנת העירוב, ובפרט שהיה כבר סמוך לר"ה, ופנו למוקד העירוב שיעשה את העירוב בדחיפות, באמצעות הכלים והאביזרים המקצועיים שברשותו. ובס"ד מיד למחרת הותקן העירוב, ועמד בשלימות עד אחרי הימים הנוראים.

העירוב שהוקם לקפסולה של מרן הרה"י שליט"א

האם ארון של בזק אינו רחב מידי לשמש ללחי

והנה כידוע בכל עירוב שעושים, מתעוררות הרבה שאלות מענינות, ואם יודעים לשים לב ולבאר אותם, אפשר ללמוד הרבה מכל דבר. ובשביל זה אנו מביאים כאן סיפורים שהיו, שמתוכם נלמד את הדינים בצורה הטובה ביותר, ואין חכם כבעל הנסיון, שאת הנסיון אנו חווים עכשיו דרך הסיפור. נביא כאן צורת הפתח אחת שנעשתה בעירוב הנ"ל [בירידה מרחוב ראב"ד לרחוב מהר"ל, מול ביתו של מרן], ונעמוד על דין מסוים מתוך הדינים שנוהגים בה. בתכנון העירוב אמר להם הגר"ש שיש לו פתרון פרקטי בנוגע למקום הזה, במקום להעמיד עמוד מיוחד, אפשר לקשור את החוט מעל הארון של בזק, ובנוסף נרויח שהארון עצמו יהיה כמו לחי, ולא נצטרך להוסיף עליו כלום.

ארון בזק משמש ללחי, והחוט בתחילתו

כל קוראי גליונות תיקוני עירובין, ודאי שמים לב מיד לשתי שאלות שצריך לעורר בדבר זה, א. הרי הארון רחב, ואי אפשר לעשות לחי רחב כל כך. ב. יש גגון קטן שמכסה בולט בגג הארון, וא"כ הוא מפסיק בין הלחי לחוט שמעליו. אלא שבמקרה זה העירוב תוכנן ע"י ת"ח שמתעסק בעירובין ובקי מאוד בהלכות, ובדאי הוא שם לב לכך, על כן נבוא בזאת לבאר מה התשובה והחילוק ההלכתי בשני דינים אלו.

א. בדין של לחי רחב יש שני מקורות, בספר מקור חיים [במאמר תיקון עירובין שבסוף הלכות פסח] כתב שאם יש בו ד' אמות אינו לחי, כמבואר בגמרא (עירובין דף ת). לגבי לחי של מבוי, שיצא מתורת לחי ונחשב כותל המבוי. אבל החזו"א מפקפק בדברי המקור חיים, וכתב (בסי' ע' ס"ק י"ח) שלגבי צורת הפתח הדין שונה ודין קיר ארוך יכול להחשיב לחי, ומ"מ בהערה שם כתב שאם הקיר או הלחי בולט ממקום החוט פנימה [לתוך שטח העירוב] ג' או ד' טפחים, אפשר דהוי פתחי שימאין, ועפ"י מקפידים

הגרצ"ש רוזנבלט שליט"א ואמר שלא מצינו שנזכר לפסול, אך גם אין לו כעת ראייה להכשיר, ולכן נראה להחמיר שלא יהא גג המפסיק, אך כל זה בגג ממש, משא"כ בקיר שבמרפסת שיש אבן שיש בראשו, יותר נראה לומר שזו צורת הקיר, שמסיימים אותו בדבר הבולט [לשם נוי או לסיבות אחרות], ואינו גג לחצוץ בנייהם. לכן יש להתיר זאת אף כשבולט כמה סנטימטרים. וכמו כן היתה שאלה דומה בדין זה במרפסות הבתים החדשים, שבמקום מעקה מסורגים שהיה תמיד, עושים מעקה מזכוכית שמחוברת בתוך

מסגרת מברזל עבה, והברזל בולט כמה סנטימטרים יותר מהזכוכית, האם אין בזה חשש של גג המפסיק לגבי סוכה במרפסת שהמעקה הוא החלון שלה. והתשובה היא כנ"ל, שזה ודאי צורת המחיצה, ולא גג המפסיק מעל המחיצה, והוא כשר לסוכה.

השבוע ההרשמה לשיעורים בבדיקת עירובים
שיתקיימו בע"ה בירושלים, בשכונת רמות
בימי שני בשעה 8:00 בערב
ההרשמה בטל 0583266514

האם נכון לעשות עירוב להקפות שמחת תורה ברחוב העיר

בשנה זו בעקבות מצב הקורונה והוראת הרבנים להימנע מריקוד בשמחת תורה חל בשבת, יש איסור לטלטל את ספר התורה אם אין עירוב כשר, וגם במקומות שיש עירוב שכונתי רבים נמנעים מלסמוך עליו. לכן במקומות רבים עמלו לעשות עירוב ברחוב הסמוך לבית הכנסת. עובדי אורח שנסעו והלכו ברחובות, נעצרו לראות במחזה, להבין מה עושים בעירוב, מהי צורת הפתח, וכיצד אברכי משי עמלים בגופם להעמיד קרשים ולקשור חוטים. אך נשאלת השאלה האם באמת בעיר רגילה צריך לעשות עירוב מצומצם סביב בית הכנסת, ומה זה מועיל למי שמחמיר לא לטלטל תמיד?

והנה התשובה בענין זה תלויה במצב העירוב הקיים באותו מקום. א. יש ערים גדולות וישובים שהעירוב בהם מפוקפק מאוד, ובודאי שצריכים מעיקר הדין לעשות עירוב סביב לבית הכנסת.

ב. יש מקומות שהעירוב בנוי טוב ומפוקח טוב ברמת עירוב שכונתי, ועם כל זאת יש בעיה של שכירות מהדירות של גוים ומומרים, שקשה לפתור אותה בזמננו, כי אין למשתרה סמכות מספיקה על פי ההלכה להשכיח את הדירות. כגון בירושלים בשכונת רמות א' ורמות ב' ונוה יעקב ועוד. והנה דוקא לענין הוצאת ספר התורה וחומשים מבית הכנסת, אין בעיה במקומות אלו, ע"פ הכלל המבואר בשו"ע (סי' שע"ב ס"א) "כל החצרות רשות אחת לכלים ששבתו בחצר", וכיון שבהכנס"ס נידון כחצר (משנ"ב סי' שס"ו ס"ק כ"ט), מספיק שהמחיצות כשרות, אפילו שהעירוב בפת לא מועיל מחמת הגוים. ואין צורך לערב סביב בהכנס"ס, עד כמה שסומכים ולמי שסומך שהעירוב ברמה טובה.

ג. ברוב השכונות החרדיות מתקנים עירוב שכונתי טוב, אבל יש רחובות רחבים ט"ז אמה, שלדעת הרבה פוסקים לא ניתן לעשות עירוב בהם, והוא נסמך על השיטות שאין רשות הרבים ללא שישים ריבוא, כגון בעירובים השכונתיים בבני ברק. במקומות אלו רבים נמנעים מלטלטל, ויש ענין גדול לעשות עירוב סמוך לבית הכנסת, אך זה בתנאי שהעירוב לא יכלול רחוב שיש בו דין רשות הרבים. לכן זה מועיל רק לבכנס"ס שנמצא ברחוב ללא מוצא, או שהציאות ממנו אינן רחבות, ואז בעירוב המצומצם אין רשות הרבים, והעירוב מועיל גם לדעת השו"ע ושאר הראשונים. אבל אם עושים סתם צורת הפתח על רחוב, יתכן שלא מרויחים בזה כלום, [אא"כ יש בעירוב של השכונה בעיות אחרות שהזקקו להקל בהם].

הקמת עירובים להקפות בשמחת תורה ברחובה של עיר

לפני החג פנו למוקד העירוב כמה בתי כנסת שביקשו שהצוות של מוקד העירוב יקים להם עירוב בסמוך לבית הכנסת, ובס"ד המלאכה הושלמה עד הדקות האחרונות שלפני החג. כמובן שבכל עירוב יש הרבה נידונים והלכות, שמי שרואה את העירוב אינו מדוע להם. בגליון זה נתבונן בדברים מהראייה ההלכתית.

אחד מהמקומות היה בהקמת עירוב לבית הכנסת "גל-עד" של יוצאי ישיבת נחלת הלוויים, השוכן בבני ברק ברחוב שדרות כפר עציון. במקרה זה יש מעלה גדולה בעשיית העירוב, כיון שברחוב זה אין חשש רשות הרבים כלל. הרחוב עצמו צר מאוד, שרק רכב אחד יכול לעבור בו ואין מקום לרכב לחנות בצידי הכביש, ואין בו רוחב ט"ז אמה בכל ארכו [מלבד קטע קטן בהתפצלות]. לכן העירוב שנעשה עליו באופן פרטי בלי לכלול את הרחובות שמסביב, אפילו שהוא בצורת הפתח יש בו תועלת גדולה, שהוא ללא רשות הרבים ומועיל לכל הדעות, וגם דין רשות הרבים המתקצרת אין בו, כי כולו פחות משיעור ט"ז אמה.

לעומת זאת יש מקומות שנראים סגורים ויש בהם חשש רשות הרבים, כמו ברחוב סמטת יבנה בבני ברק, שהוא רחוב ללא מוצא, המשמש לחניה לבתים הסמוכים, ויש בו מנין חצרות שביקש לעשות עירוב להקפות ברחוב, אבל ברחוב זה יש שביל שיוצא ממנו ומשמש להולכי רגל, והשביל יוצא בסופו בקו ישר עם הרחוב. במקרים כאלו יתכן שיש חשש רשות הרבים, וצורת הפתח לא תועיל לצאת מידי חשש. אע"פ שהשביל היוצא [לרחוב ירושלים] אינו רחב ט"ז אמה, מ"מ כיון שרוב הרחוב הוא ט"ז אמה, והחלק הצר ממשיך אותו בקו ישר, כותב השו"ע יש אומרים שיש דין רשות הרבים גם לחלק הצר. דין זה נפסק להלכה בשו"ע (סי' שמ"ה ס"ח ט), לכן במקומות שבית הכנסת נמצא על רחוב רגיל שיש בו חשש רשות הרבים, נכון לעשות את העירוב במחיצות ממש, וכך עשו בכמה בתי כנסת בעיר בני ברק, ברחוב הראשי רבי עקיבא ובעוד מקומות, שסגרו את המדרכה או חלק מהרחוב במחיצות, והעוברים ושבים היו צריכים לרדת לכביש ולעבור בצד, וכדברי המשנה (עירובין דף כב.) אם היתה דרך רה"ר וכו' יסלקנה לצדדים. כמובן שלא בכל מקום אפשר לעשות זאת, כמו בעיר התורה בני ברק,

גדר רשת שמפסיקה בין הלחי לחוט

בעשיית העירוב הנ"ל, בין כל הדינים שצריך לקחת בחשבון בהתקנת עירוב שיהיה כשר ומהודר כהלכה, היה עוד פרט שקשור לנושא שעסקנו בגליון זה, ויש בו תוספת למה שבארנו. בעשיית העירוב קשרנו את החוטים לעמודי חשמל ולמרפסות הבתים, כדי שלא נצטרך להשקיע בעשיית עמודים. וכיון שהחוט שבמרפסת אינו מעל עמוד, לכן מעמידים לחי למטה לפני הגדר של חצר הבית, באופן שהוא מכוון תחת החוט ונחשב כמו עמוד,

חוט החשמל הממוקם תחת החוט ונחשב כמו עמוד

כמבואר בשו"ע (סי' שס"ג ס"א). גדר זו היתה גדר של גן ילדים, והוא עשה מרשת ברזל שיש באמצע בליטה משולשת שבולטת יותר מחמשה סנטימטרים, וא"כ אם נצמיד את הלחי לגדר, יהיה כאן דבר המפסיק בין הלחי לחוט. אלא שבה יש לעיין כיון שמדובר ברשת שהחורים בה יותר גדולים מהברזלים, א"כ יש לומר שהיא אינה מונעת את הגוד אסיק ואת ההתייחסות בין הלחי לחוט. אבל יתכן שיש לחוש לשיטות שאומרים לבוד להחמיר יחשב גג המפסיק. ועי' בט"ז ובמשנ"ב שם שאם עשה נקב גדול בגג הוא אינו מפסיק ולא התבאר מהו השיעור של נקב גדול. ובגדר אפשר שזו צורתה ונחשב יותר כדבר המפסיק. וצ"ע. ונהגים להחמיר. לכן למעשה החמרנו והרחקנו את הלחי מהגדר, כדי לצאת ידי כל חשש.

בשורה חדשה ללומדי הדף היומי, ללומדי הכוללים

ולכל החפץ לדעת עירובין הלכה למעשה

בשבוע זה יצאו לאור שני חלקים בסידרת השיעורים החדשה, של לימוד ההלכה למעשה, בסידרת "מהגמרא ועד זמננו", המלמדת מדוע יש הרבה שינויים בין מה שעושים היום בעירוב, לבין מה שמבואר בגמרא. ומה באמת נוהגים היום. כיצד מקיימים כל פרט.

החלקים שיצאו בשבוע זה, א. דיני השכירות מגוי ומומר. ובו מבואר מדוע צריך לשכור, טעם התקנה, נוסח השכירות הקצר, מהו הפתרון של שכירו ולקטו וכיצד עושים אותו.

מה הטעם לשכירות מהמושל בזמן האחרונים, ומה התוקף ההלכתי של השכירות מהמשטרה בזמננו, מה הרעיון בשכירות שעשו מחברת החשמל, ומתי אינה מועילה. וכיצד שוכרים בבתי מלון שהאנשים מתחלפים כל שבוע, ועוד פרטים המבארים את הדינים הנוהגים בזמננו.

ב. עשיית עירוב חצרות מהגמרא ועד זמננו. מהי תקנת עירוב חצרות, וטעם התקנה, מה השתנה מזמן הגמרא ועד זמננו באסיפת הפת, וההלכות הנובעות מכך. החילוק בין עירוב חצרות לשיתוף מבואות, ובזמננו עושים שניהם יחד. מהי כמות הפת לעירוב, באיזה חדר אי אפשר להניח את העירוב, עשיית תנאי של לפסול את העירוב של העיר, והאם בזמננו יש מקום שמברכים על עשיית עירוב חצרות.

שיעורים אלו ניתן לקבל דרך המחשב כולל הסבר עם כיתוביות המופיעות תוך כדי השיעור, המסכמות את הדברים בצורה תמצתית וברורה. בשיעורים אלו ביארנו את הנושאים בראשי פרקים, ובימים הקרובים נפתח בע"ה סידרה מפורטת, ובה יותר מעשרה שיעורים העוסקים בכל נושא בהרחבה, בצורה פרקטית וברורה, עם המקורות והשיטות והוראות פוסקי זמננו.

להרשמה לסידרת השיעורים, ניתן לפנות לנציח המכון
הלכה למעשה בטל' 05832-48-468
או במייל A532534735@GMAIL.COM

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM